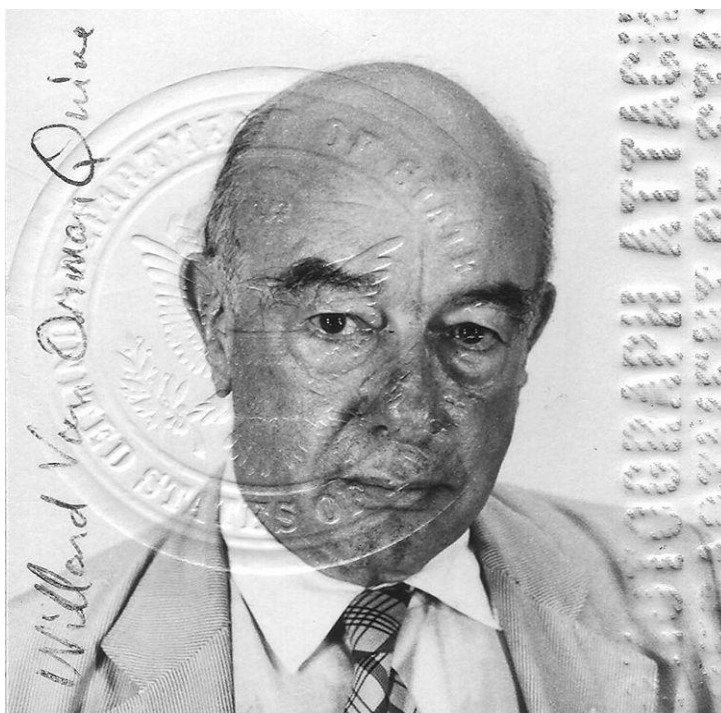

HATODIK TÉMA, ELSŐ LECKE (6.1)

Willard Van Orman Quine (1908 – 2000)

Jóllehet Quine személyesen és teoretikusan is sok szállal kötődött a logikai pozitivizmushoz és ezzel az analitikus filozófia klasszikus szakaszához, munkássága mégis egy új korszak nyitánya az analitikus filozófián belül, ahol sok tekintetben máig az egyik legnagyobb hatást gyakorló szerzőnek számít. Európai ösztöndíjas éve alatt látogatta a Bécsi Kör üléseit és Prágában részt vett Carnap előadásain – vele a későbbi években, egészen annak haláláig baráti és szakmai kapcsolatban maradt. Amerikába visszatérve kidolgozta saját nézetrendszerét, amely egyrészt a logikai pozitivizmus ismeretelméleti és logikafilozófiai tanainak kritikájára, másrészt saját **naturalista** meggyőződésének végiggondolására épült.

Quine naturalizmusa a filozófia pozícióját illetően is megnyilvánult.

Úgy vélte, mindenfajta megismerés arra törekszik, hogy épkezélab **elméletet** produkáljon a természet folyamatairól. Ebben a filozófia sem kivétel. Tehát a filozófia egyrészt saját jogú megismerési tevékenység, másrészt azonos szinten áll a természettudományokkal (illetve bármilyen tudománnyal). Ebből következően a filozófia semmilyen része nem tekinthető elvi alapon értelmetlennek – a metafizika sem. Ebből persze nem következik az, hogy a filozófiának nem kell szigorúan kontrollálnia saját elméleti teljesítményét. Mivel része a tudományos vállalkozásnak, a filozófiai elméletnek is ugyanolyan jellegzetességeket kell felmutatnia, mint bármilyen más

tudományos elméletnek: nagy magyarázóerő, más elméletekkel való koherencia, parszímónia (Ockham borotvájának használata), elegancia stb. És ahogyan minden más tudományágnak, a filozófiának is van saját módszere és eszközkészlete: ez utóbbi a filozófia esetében a logikai rekonstrukció. Quine 1953-ban megjelent első nagy hatású könyvének a címe is ezt az attitűdöt példázza: *From a Logical Point of View (Logikai nézőpontból)*.

Quine számára a logika nem más, mint **klasszikus elsőrendű logika**. Ez azt is jelenti, hogy elutasította mind a klasszikus logika kibővítését (például *modális* logikává), mind a nem-klasszikus, általa *deviáns*nak nevezett logikai rendszerek használatát (intuicionista logika, releváns logika stb.). Ugyanakkor a klasszikus elsőrendű logika jelölésrendszerét alkalmasnak ítélte arra, hogy minden érdemi elméleti belátást kifejezhessünk általa. A megfelelően rendezett elméleti nyelv aztán filozófiai, ontológiai hozadékkal jár: egyértelműen kiderül belőle, milyen entitások mellett vállaltunk az elmélet elfogadásával **ontológiai elkötelezettséget**. Azt viszont nem jelenti az elmélet nyelvének körültekintő megválasztása, hogy ezzel máris elválasztottuk egymástól a pusztán szemantikai alapú, *a priori* tudható analitikus igazságokat, és a kontingens, empirikus úton megszerelhető szintetikus ismereteket. Quine szkeptikus az analitikus-szintetikus distinkció értelmességével, egyáltalán bármilyen, pusztán a szavak jelentéséből következő igazság képzetével szemben. Szerinte minden ismeret korrigálható az elméleti rendszer valamelyik részének átalakításával – ha a megfigyelésekkel való összhang azt kívánja meg, akár az elmélet központi, logikai-matematikai magja is módosítható. Ez a **holisztikus ismeretelméleti koncepció** megint csak érvényes mindenfajta elméletre, vagy inkább egy elmélet mindenfajta komponensére, a filozófiai-metafizikai összetevőt is beleértve.

